

Gospodarski Glasnik

za Štajersko.

Glasilo za kmetijstvo in deželno kulturo.

Izdaja

c. kr. kmetijska družba štajerska.

Nemški uredjuje generalni tajnik
ces. svetovalec **Friderik Müller.**

Na slovensko prelaga
nadučitelj **Jožef Mešiček** v Sevnici.

Vsebina: Iz razprav centralnega odbora. — Razvoj kmetijskih zadrug na Štajerskem. — Razne reči: Zakaj imamo že nekaj let sem pohlevne zime in vlažnoladna poletja in kaj je posledica tega. Kako odstraniti škode po povodnji. — Tržna poročila.

Iz razprav centralnega odbora c. kr. kmetijske družbe štajerske

v njega seji dne 7. novembra 1899.

Navzoči so bili: Predsednik Nj. Prevzvišenost gospod Adalbert grof Kottulinsky kot prvomestnik; I. podpredsednik gospod Henrik vitez pl. Plessing; zastopnik štaj. deželnega odbora gospod deželni odbornik Franc grof Attems; centralni odborniki gospodje: Arnold Damian, Jožef Holzer, Jožef Lenko, Egon vitez pl. Pistor, Dr. Henrik Reicher, Moric Stallner, dr. Pavel baron Störck, Jožef Sutter, Ivan Thunhart, Anton Walz in generalni tajnik gospod ces. svetnik Friderik Müller, zajedno kot zapisnikar. Drugi gospodje so opravičeni.

Predsednik izjavi, da mora prvi predmet, zadevajoč nasveto-

vano vpeljavo domačinskega prava, postaviti raz dnevni red, ker ni bilo dotičnemu odboru mogoče, zbrati se k seji, in naznani, da bo gospodu poročevalcu naročil, naj referat kmalu izdela, ali če bi mu to ne bilo mogoče, naj poročevalstvo odloži, da se izvoli drugi poročevalec.

Predlog podružnice St. Gallen, zastran naprave neprehodnih branilnih plotov proti divjačini. Poročevalec centr. odbornik gospod Thunhart.

Poročevalec nasvetuje, predlog priporočljivo odkazati deželnemu odboru, in se pridruži tekom razgovora sproženemu nasvetu, da se deželnemu odboru zajedno nazna-

nijo med debato razložena vodila, po kojih se centralnemu odboru vidi ta predlog izpeljiv.

Izjava mnenja o vprašanju deželnega odbora, če so goveda z bradavicami sposobna za plemo. Poročevalec generalni tajnik.

Poročevalec omeni, da je enketa za določitev plemenskih znakov muropoljskega goveda opozorila tudi na ono določbo § 7, alinea 11, pravilnika za živinogledne komisije, po katerih so živali z bradavicami izključene od premovanja.

Ker pa je dosedanja izkušnja pri ogledovanju živine pokazala, da so bile dostikrat telesno najboljše razvite živali radi neznatne, komaj vidne bradavice na veliko začudenje in nejevoljo razstavnikov izključene od presojevanja in premovanja, ker pa je te bradavice — izvzemši gnojnih — s izrezo ali močenjem lahko odstraniti, in včasih tudi same izginejo, torej jih živinorejci ne smatrajo za razkvalifikujoče, zato je enketa soglasno izjavila, deželni odbor naprositi, naj ukrene, da bradavice, izvzemši nasajene, ne bodo veljale za razkvalifikujoče.

Deželni odbor pa je o tem zaslišal mnenje c. kr. namestnije, oziroma c. kr. deželnega živinozdravnika, kakor tudi c. in kr. vojaškega zavoda za živinsko zdravništvo na živinozdravniški visoki šoli na Dunaju, ter obe strokovni instanci sta izjavili, naj se obdrži dosedanje besedilo § 7, alinea 11 pravilnika. Deželni odbor prosi, naj centralni odbor po pregledu

obojega mnenja še enkrat pove svoje misli o tem predmetu. Poročevalec opozori na to, da obe mnenji potrjujeta le obče znane reči, da namreč bradavice na določnih delih telesa — na vimenu, spolovilih i. t. d. otežijo ali celo onemogočijo porabo živinčeta za molžo ali plemo, in da so prenosne. Podedovanje se izreče le kot dozdevno. Tukaj pa se gre za trditev nekterih veljakov, da bradavice škodljivo uplivajo na mleko, o tem pa molče obe mnenji.

Poročevalec meni, da se bradavice — razen gnojnih in onih, ki škodujejo porabi živinčeta — le tedaj razglasijo kot razkvalifikujoče, ako se more dokazati, da škodljivo uplivajo na izločevanje mleka.

Poročevalec predlaga, deželni odbor naprositi, da živinozdravniški visoki šoli na Dunaju predloži vprašanje, ali imajo bradavice škodljiv upliv na izločevanje in svojstvo mleka in če morejo plemenski in užitni živini škodovati na rasti.

Centr. odb. gospod Thunhart priporoča ta predlog, ki je potem sprejet.

C. kr. namestnija prosi za izjavo mnenja zastran določitve časa, v katerem se naj moštvo kmečkega stanu zove k orožnim vajam. (Poročevalec generalni tajnik.)

Po nasvetu gospodov centralnih odbornikov Walz in Sutter sklene se poročati, da sta z ozirom na kmetovalčeva dela meseca marcij in april, v najkasnejšem slučaju še maj najprimerniši za poklic

moštva kmečkega stanu k orožnim vajam.

Izjava mnenja o vprašanju deželnega odbora zastran ustanovitve zavarovalnice za nezgode pri cepljenju zoper šumeče bule. (Poročevalec centr. odb. Thunhart).

Po nasvetu poročevalčevem se sklene poročati, da je bilo vsled lanskih nezgod letos veliko manj živali zglašenih za cepljenje proti šumečim bulam, da se je cepljenje vršilo brez zadržka, da vsled cepitve ni bilo nobene nezgode, in da se deželni odbor naprosi, tudi za prihodnje leto postaviti v proračun jednaki znesek za varstveno cepljenje.

Kar se tiče ustanovitve zavarovalnice za nezgode pri cepljenju proti šumečim bulam, ni še dandanes zanesljivega statističnega gradiva na razpolago, zato naj se s tisto še počaka.

Vprašanje glede občnega zavarovanja živine izroči se odseku za živinorejo v presojevanje in predlaganje.

Predsednik prečita pismo Nj. prevzvišenosti gospoda poljedelskega ministra, v katerem se najprej izreče prošnja, da bi se delovanje na pospešbo interesov zemljedelstva krepko podpiralo, potem pa poda zagotovilo, da se hoče vedno prizadevati, da pospešuje dobrodelno delovanje družbe v vseh zadevah, ki spadajo v področje poljedelskega ministerstva.

Z živahnim pritrdjevanjem vzame se pismo na znanje, in predsednik izjavi, da bode nanj primerno odgovoril.

Centralni odb. gospod vitez pl. Pistor stavi sledeče predloge:

Deluje naj se na to, da se bode ob sklepanju prihodnje trgovinske pogodbe z Italijo dosedaj obstoječa carinska prednost odpravila, in da bode uvoz dovoljen le po normalnem carinskem postavku.

Mestna občina graška se naprosi, da v interesu štajerskega vinarstva napravi skladovno klet za štajerska vina po vzgledu tirolskem.

Oba predloga se izročita vinarškemu odseku v presojevanje in predlaganje.

Centralni odb. Stallner naznani, da je oklicani vozni red za železnico Zeltweg-Velenje tako neugoden, da mora ves promet zaostati, in prosi, da zastopnik centralnega odbora spravi te napake v državno-železniškem svetu na razgovor.

Zastopnik v državnoželezniškem svetu, centralni odbornik gospod dr. Reicher izjavi, da hoče to storiti.

C. kr. poljedelsko ministerstvo prosi za izjavo mnenja o nameravani uredbi graškega sadnega in vinskega senjma.

Izroči se vinarškemu odseku v presojevanje in predlaganje.

Deželni odbor prosi za brezplačno prepustitev stiskalnice za drenažne cevi.

Se privoli.

Okrajni odbor Knittelfeld prosi za subvencijskega bika za okoliš Knittelfeld.

Okrajnemu odboru se v ta namen dovoli 100 gld.

Podružnica Schladming prosi,

naj bi se tistim udom, ki so vsled povodnji škodo trpeli, izpregledalo plačilo letošnje udnine.

Se za ubožne dovoli.

Južnoželezniškadružbanaznani, da je sprožila presojevanje o vpe-ljavi znamenitih kosov (Markenkolli)

po svojih progah in jednako po-stopanje po vseh železnicah.

Se vzame na znanje.

S tem je dnevni red končan, in seja se zaključí ob eni popo-ludne.

Razvoj kmetiških zadrug na Štajerskem.

Spisal deželni poslanec baron Störck.

Namen te razprave je razmo-trivanje vprašanja, kako bi bilo zdaj lepo razvijajoče se za-družništvo na Štajerskem popol-niti in širše kroge, zlasti kmečko prebivalstvo vnemati za to stvar. Razgovor o tem vprašanju sprožil sem bil pod tistim naslovom že v nekem članku v „Tagesposti“ dne 18. marcija t. l., očrtal pa sem je takrat le v glavnih obrisih, ne da bi se bil spuščal v podrobnosti. Morda ne bo odveč, ona izvajanja tako rekoč za uvod naslednji, natančnejši razpravi o tem predmetu tukaj ponoviti. Tisti članek se je glasil:

Znano je, kako močno se je na Nemškem kmetiško združništvo razvilo, in umevno, da je to dalo povod prizadevanju, tudi pri nas v Avstriji posnemati ta vzgled, ter uspehe združniške organizacije v prid obrniti tudi avstrijskemu po-ljedelstvu.

Seveda v Avstriji ne gre tako naglo; vender pa je v nekterih deželah, zlasti na Češkem, Morav-skem in Nižjem Avstrijskem, usta-navljanje kmetiških zadrug (s po-sojilnicami po Raiffeisenovem si-

stemu vred) že jako napredovalo in kmetiško združništvo je po zasnovi centralnih zavez prišlo v pravi tir.

Na Štajerskem pričelo se je sistematičnoustanavljanje kmetiških zadrug šele v zadnjih letih. Po-samezne zadruge, ki so že poprej nastale, izvzemši že l. 1880 usta-novljeno štajersko mlekarско za-drugo v Gradcu, niso mogle do-biti večje veljave. Pričetek se je storil s hranilnimi in posojilnimi denarnimi zavodi po sistemu Raiff-eisen, ki so se pri kmečkem pre-bivalstvu nemške narodnosti hitro udomačili, tako da obstoji dandanes 150 takih zadrug. Pri slovenskem kmečkem ljudstvu služijo za osebni kredit posojilnice po sistemu Schultze-Delitzch; v novjšem času pa je slišati, da se bodo Raiff-eisenove posojilnice kot najpriprav-niši zavodi za osebni kredit malemu in srednjemu posestniku bržčas tudi po Spodnjem Štajerskem raz-širile. Vpeljavo Raiffeisenovih po-sojilnic omogočilo je v prvi vrsti to, da je deželni odbor ustanav-ljanje in revizijo vzel v roke in da je deželni zbor dovolil znatne

zneske v podporo. Želeti bi bilo, da bi ustanavljanje teh zadrug napredovalo enakomerno, zakaj taki denarni zavodi so koristni v vsaki selski občini.

Razen teh kreditnih zadrug imeli smo do vlanskega leta le prav malo kmetiških zadrug na Štajerskem.

V novejšem času je deželni odbor po nasvetu kmetijske družbe pričel ustanavljati živinorejske zadruge in zadruge za vzdrževanje bikov, ko je deželni zbor privolil v to primerne subvencije.

Živinorejskih zadrug se ne bode moglo ustanoviti veliko število, zakaj njih delokrog obsega po cele sodne okraje; te zadruge so namenjene tudi le za prave plemenske okoliše, torej večinoma za gornji Štajer, manj pa za srednji in spodnji Štajer. Veselo je opazovati, da kmečko ljudstvo vedno bolj razumeva in se vnema za združništvo in njega koristi, zakaj v kratkem času so se po najvažnejših plemenskih okoliših živinorejske zadruge deloma že ustanovile, deloma se še ustanavljajo, tako, da kakor se kaže, bodo kmalu po vseh pripravnih delih dežele organizovane take zadruge.

Zadruge za vzdrževanje bikov, kojih delokrog obsega le posamezne občine in katere so kar najbolj priprosto urejene, namenjene so onim delom deželi, v katerih bi popolne živinorejske zadruge današnji še ne imele smisla, torej za velik del srednjega in spodnjega Štajerja in nekatere kraje gornjega Štajerja. Te zadruge naj bi bolje

uredile vzdrževanje bikov in uplivale na zboljšanje živinoreje; s tem pa se bode tudi doseglo, da se bo z denarjem za nakup bikov bolj umno gospodarilo in da se bo moglo postaviti večje število subvencioniranih bikov kakor dosihmal. Ko bodo širši krogi spoznali bistvo in smoter teh zadrug, tedaj se bodo tudi te hitreje razvijale. Samo radi zveze bodi tukaj povedano, da bode treba omenjenim zadrugam pridružiti v posameznih slučajih še tako zvana rejšča goveje živine, namreč v onih krajih, v katerih se bodo morale podeliti subvencije tudi za nastavo plemenskih živali ženskega spola, na kar se je mislilo že spočetka ob snovanju teh zadrug.

Prva naloga pa bo nadalje ta, da se organizuje nakupovanje in prodaja kmetijskih potrebščin in pridelkov. O tem vprašanju so se veščaki v zadnjih letih mnogo posvetovali; ni pa več dvomiti, da bode to nalogo mogoče uspešno rešiti le po zasnovanju nakupnih in prodajnih zadrug. Tukaj pa je treba razločevati; v tem ko je vkupno nakupovanje razmerno lahko in priprosto, pokaže se vkupna prodaja že dosti težavnejša; vendar so tudi v tej stroki združniškega delovanja po drugih deželah nabrali precej izkušenj in so vsaj v posameznih panogah kmetijske produkcije dosegli nemale uspehe. Snovanju kmetiških nakupnih in prodajnih zadrug odprta dve poti; ali se v to svrho ustanovijo nalašč določne zadruge za posamezne občine ali skupine

občin, ali se pa nakupne in prodajne zadruge pridružijo Raiffeisenovim posojilnicam tako, da slednje raztegnejo svoje delovanje tudi na skupno nakupovanje in prodajo kmetiških potrebščin in pridelkov svojih udov. Na prvo pot krenili bodo tam, kjer Raiffeisenove posojilnice nimajo in tudi ni pričakovati, da bi se ustanovila; kjer pa Raiffeisenove posojilnice obstoje ali ni nikakega zadržka, da se ustanové, tamkaj bo navadno bolje, ustanoviti v tisti občini ne dve, marveč le eno zadrugo in tej odkazati obe nalogi, nabavo osebnega kredita in posredovanje skupnega nakupovanja in prodaje. Slednja pot je na Nemškem močno v uporabi in v novjšem času vpeljala se je tudi na Češkem. Našim Raiffeisenovim posojilnicam bi se sicer vsled tega moralo normalna pravila premeniti; ako pa bi deželni odbor, kakor je upati, dal svoje privoljenje, tedaj bi se vse Raiffeisenove posojilnice mogle poslužiti te dovolitve, in takoj bi brez velikih težav bila omogočena ustanovitev velikega števila skupnih in prodajnih zadrug v deželi.

Mnogo težavnejše pa je, zadrugiški princip izkoristiti za kmetiško delovršbo, tako zvane produktivne zadruge. To so zadruge razne vrste, n. pr. mlekarske zadruge, zadruge za izkoriščevanje sadja in vina, zadruge za odvajanje vode in namakanje i. t. d. Tu je treba v vsakem posamnem slučaju vpoštevati krajevne razmere. Z ozirom na naglo razšir-

janje živinorejskih zadrug se sme pričakovati, da se bodo tudi druge produktivne zadruge pri nas polagoma zasnovele, ako se bomo stvari krepko lotili, ako se bode kmečko ljudstvo strokovnjaško poučilo in izpodbujalo, ter prejelo potrebne gnotne podpore.

Predstoječa izvajanja pa bi ne bila popolna, ako bi ne opozorili na najvažnejši člen organizacije kmetiških zadrug. To so centralne zveze kmetiških zadrug; take zveze so zlasti za hranilnične in posojilne zadruge ter za skupne in prodajne zadruge neizogibno potrebne, zelo koristne pa tudi za vse druge kmetiške zadruge. Zveza jamči za enakomerno in pravilno poslovanje zadrug, oskrbuje revizijo in služi zadrugam v poravnano denarja. Najočitnejše kaže se korist zadrugiških zvez pri skupnem nakupovanju, katerega ne oskrbujejo posamne zadruge naravnost, marveč zveza na debelo, tako da je vsaka mala zadruga po zvezi deležna kupčije na debelo. Zasnova posamnih krajevnih skupnih in prodajnih zadrug brez istočasne ustanovitve centralne zveze bila bi le polovična naprava. Izkušnje drugih dežel so pokazale, da ni priporočljivo, za vsako posamno vrsto zadrug osnovati posebne zveze, temveč le eno centralno zvezo vseh kmetiških zadrug v deželi, torej kreditnih zadrug, skupnih in prodajnih zadrug in drugih kmetiških zadrug vsake vrste. Zvezo samo je organizovati kot zadrugo z omejenim poročtvom in posamne zadruge so udje zvezne zadruge.

Ker ima organizacijo in vrhovno vodstvo kmetiškega združništva na Štajerskem zdaj deželni odbor v rokah, zato bi bilo želeti, da deželni odbor ustanovi tudi centralno zvezo, in sicer kar najhitreje.

Naposled bodi še omenjeno, da bi obširno razvito kmetiško združništvo moralo podporo dobiti v deželni hipotečni banki. Želja kmetijskega ljudstva je sploh, da se ustanovi tak zavod. Opozoriti se more na dobre uspehe takih zavodov v nekterih avstrijskih deželah; kar pa se je moglo storiti po drugod, tudi na Štajerskem ne bo nemogoče.

Pri občnem zboru c. kr. štajerske kmetijske družbe dne 23. marca t. l. imel sem priložnost, zastopati več predlogov podružnice Bruck ob. M., nanašajočih se na razvoj kmetijskih zadrug. Ti predlogi, spisani v kratkih stavkih, strinjajo se z izvajanjem gornjega članka. Glasili so se tako-le:

„Deželni odbor se naprosi, da se krepko loti nadaljnega razvoja kmetiškega združništva na Štajerskem; zlasti:

1. Naj se upliva na ustanavljanje nakupnih in prodajnih zadrug. Tiste naj bodo omejene na take predmete, ki se nanašajo na kmetijsko delovršbo. Nakupne in prodajne zadruge snujejo naj se ali samostalno, kolikor mogoče z naslombo na posojilnice po sistemu Raiffeisen, ali pa se naj Raiffeisenove posojilnice, ki že obstojijo in se še bodo zasnovale, organizujejo tako, da morejo zajedno oskrbovati nakupovanje in prodajo za svoje ude.

2. V razvoju se nahajajoče živinorejske zadruge in zadruge za vzdrževanje bikov pospeševale naj bi se tako, da se po vseh delih dežele ustanovijo take zadruge, kakor je pač ta ali ona združna oblika prikladna krajevnim razmeram z ozirom na govedarstvo.

3. Sploh je pri vseh panogah kmetijstva, kolikor to razmere dopuščajo, poganjati se za združno organizacijo in jo po močeh podpirati; to zadeva mlekarske zadruge, zadruge za posuševanje in namakanje, živinozavarovalne zadruge, sadje izkoriščevalne zadruge, kletarske zadruge, pašne zadruge, i. t. d.

4. Ustanovi naj se kar najhitreje centralna zveza in denarna poravnavalnica, in sicer, tako za posojilnice, kakor tudi za druge kmetijske zadruge.

5. Priprave za ustanovitev deželne hipotečne banke naj se kar najbolj pospešijo in potem zavod ustanovi.“

Predstojeci predlogi podružnice Bruck bili so pri občnem zboru kmetijske družbe sprejeti nepremenjeno in brez ugovora. Proti gori navedenim, v „Tagesposti“ prijavljenim izjavam in razlagam, kolikor je meni znano, se niso niti po časopisih, niti ob drugih prilikah, navedli nasprotujoči ali različni nazori; obratno, še pritrjevalo se jim je z raznih strani.

V letošnji pomladi zborujočemu deželnemu zboru niso bili predloženi nadrobni nasveti zastran nadaljnega razvoja kmetijskih zadrug; sprejeti so bili torej le splošni

ukrepi, s kojimi se je deželnemu odboru naročilo, pazljivo zasledovati razvoj kmetiškega združništva, ki ga dalje pooblastijo, zasnovati centralno zvezo Raiffeisenovih posojilnic, in s katerimi so se privolile subvencije za podpiranje obstoječih in ustanovitev novih zadrug.

Tu imamo zdaj rešiti mnogo vprašanj: zasnovo centralne zveze za Raiffeisenove posojilnice in denarne poravnavalnice, organizacijo skupnega nakupovanja in prodajanja kmetiških potrebščin in pridelkov združnim potom, stališ Raiffeisenovih posojilnic napram nakupovanju in prodaji, nadaljni razvoj že obstoječih in snovanje novih produktivnih zadrug, kakor tudi njih razmerje napram drugim zadrugam, stališ deželnega odbora napram bodoči organizaciji kme-

tiškega združništva i. t. d. Poprej ko začnemo ta vprašanja pretresovati z ozirom na naše štajerske zadruge, hočemo opisati razvoj in sedanji stan kmetiškega združništva v nekterih drugih avstrijskih deželah, ker so tamkaj nabrane izkušnje za nas v marsikaterem oziru ukovite. Velikansko razvitega združništva na Nemškem pač ne bomo mogli v tej razpravi razlagati, ker bi prvič taka razložba bila preobširna, in drugič, ker se vsakdo, kdor se za stvar zanima, lahko o njej pouči iz raznih spisov, izmed katerih posebno opozorimo na izborna dela gospodov Dra. Ertl in Dra. Licht o kmetiškem združništvu na Nemškem. Le tu in tam podala se bo priložnost, primerjajoč in razlagajoč opozoriti na poedine naprave na Nemškem.

(Dalje sledi).

Razne reči.

Zakaj imamo že nekaj let sem pohlevne zime in vlažnohladna poletja in kaj je posledica tega?

Spisal Anton Span, učitelj v Slovenski Bistrici.

Geslo: Opazuj, spoznavaj, uporabi.

Še pred malo leti smo imeli po osrednji Evropi največ ostre zime z obilnim snegom in ledom, pa suha in vroča poletja. Silne snežne plasti so po zimi pokrivalo goro in plan, debel led je premostoval jezera in reke, poljedelec pa se je moral pečati z domačimi

opravki, ker več mesecev svojega polja še videl ni, nikaar da bi ga mogel obdelovati. Po leti pa je bila skoro tropična vročina, solnce je priprekalo na naše vinograde, v katerih je dozorevala kapljica, kakoršna dandanašnji ne zraste več v naših krajih, kakor se tudi ne

pridela več toliko in tako dobrega žita kot nekdej, akoravno vidimo skoro celo zimo kmetovalca delati na polju in viničarja v vinogradu in bi se zato dalo sklepati: vse mora boljše uspevati, ker se vse boljše obdeluje.

Ali, kakor je zima izgubila svojo hudo, vsako življenje uničujočo moč, v tem razmerju pojenjala je tudi poletna vročina. Človek bi skoro mislil, da sta pod uplivom splošnega mirovnega prizadevanja tudi ta dva huda nasprotnika drug drugemu odjenjala, da vedno bolj in bolj se zjednačujoč vpeljata novo dobo miru, v kateri ne bo več tako velikanskega razločka.

Ali kaj pa je pravi vzrok teh splošnih prikazni na našem podnebjju? Mirovna pogajanja ljudi vender ne! To ravno ne, ali vender neko živo bitje, in sicer mičkена živalica, katera živi daleč od nas v neizmernem morju.

„To je šala“ vzkliknil bo častiti bralec, „kako bi mogla majhna živalica provzročiti, da bi po zimi ne bilo več tako mrzlo in po leti ne več tako vroče, če vrh tega še pri nas ne živi!“

Ali počasi, dragi prijatelj! — Moja trditev je čisto resnoba.

Kaj pa porečeš k temu: Dobra mačka pri hiši, lepa detelja na polju!

Ta trditev je slična prvi; četudi jo je lažje razumeti, vender ni človeku nakrat jasno, kako bi mogla mačka pospeševati rast detelje. In vender je tako.

Da cvet tvori seme, mora se

oploditi, to je, moški cvetni prah dospeti mora na ženske cvetne dele.

To zaprašbo, oziroma oplodbo, pa oskrbujejo navadno žuželke, katere srkajo iz cvetja slaščico.

Do dna cevastega detelnega cveta pa seže le čmrlj s svojim dovolj dolgim sesalom, in oplodbo detelje more posredovati torej le čmrlj, radi tega bi morala rudeča travniška detelja izginiti, ako bi čmrljev ne bilo.

Ta čmrlj pa ima hudo sovražnico, majhno poljsko miš, katera pohlepno stika za čmrljevo zalego in satovjem, tako da tamkaj, kjer se je ta miš razmnožila, ni več videti čmrljev.

Ker pa dobra mačka ne zatira le domačih, temveč tudi poljske miši, pospešuje posrednje tudi rast detelje.

V prirodi je stvar, prikazen, druga zavisna od druge, in taka je tudi z izpremembo naših klimatičnih razmer in z gori omenjeno živalico, kar hočem v naslednjih vrstah pojasniti.

Kakor nas uči sveto pismo, bila je zemlja ustvarjena v šestih dneh. — Tu pa ne smemo v mislih imeti naše dneve s 24 urami; marveč vsak dan pomeni dobo več tisoč let.

Naša zemlja pa ni imela takoj, ko je bila ustvarjena, sedanje oblike, šele v zadnji dobi, v kateri je bil ustvarjen človek, zadočila je obrise, v katerih jo približno gledamo še zdaj. Približno, pravim, zakaj še v tem času, kar človek gospodari na zemlji, zgo-

dile so se na nje površju velike premembe, akoravno niso bile te prekucije več tako velikanske, kakor v prejšnjih dobah. V neki dobi bila je pri nas taka vročina, da so mogle tukaj bujno uspevati rastline in drevesa, katera rasto dandanašnji le še ob ravniku in tudi tam deloma le hirajo. Tudi so živele v teh praprotnih in palmovih gozdovih živali, katere životarijo dandanes le še v nekterih vročih krajih zemlje.

Po tej vroči dobi prišla je ledena doba, katera je bila v Severni Ameriki še bolj občutna nego v Evropi.

Večni sneg in led pokrival je naše gore in le po dolinah pasli so se mamut, tur, nosorog in konj, in kakor se še zdaj vsako pomlad v severnem ledenem morju odtrgajo velikanski ledniki in proti jugu plavajoč provzročajo sredi maja po vsej osrednji Evropi občuten mraz, tako so se takrat, ko je morje preplavljalo še velik del severne Evrope, pomikale velikanske gruče ledu daleč proti jugu, kjer so že itak netoplo podnebje še bolj ohladile.

Pa tudi te evropske ledene dobe je bilo konec.

Opazovalo se je, da se površje zemlje na nekterih krajih počasi useda, po drugih zopet dviguje. Te premembe na zemeljskem površju imenujemo svetovno dviganje in usedanje.

Ko je pa, ali vsled teh svetovnih prememb, ali vsled naglega prevrata, kar pa je manj verjetno, voda preplavila Atlantijo, to je

tisti del sveta, ki se je prostiral med Afriko in Ameriko, in je bil bržkone zibelj človeškega rodu, bilo je konec ledene dobe v Evropi.

Predno pa govorim o tem, v kaki zvezi je bil pogin Atlantije z evropskim podnebjem, opozoriti moram na nekatere druge prikazni.

Voda se kakor znano, dosti počasneje ogreva kot suha zemlja, pa se tudi veliko počasneje ohlaja. To opazujemo že lahko na naših jezerih in rekah, dosti bolj pa še na morju.

Radi tega je podnebje ob morju dosti milejše, nego na kopnem, to je poleti ni tako vroče in po zimi ne tako mrzlo. Morska voda pa ni povsod jednako topla. Najgorkejša, skoro vroča, je ob ravniku; odtod proti tečajema pa nje toplota neprestano pojema, dokler se naposled voda ne strne v večni led.

Deloma vsled te nejednake toplote, deloma iz drugih vzrokov nastanejo tako zvani morski tokovi, po katerih se pretakajo neizmerne množine vode, in sicer od ravnika proti tečajema topla, od tečajev proti ravniku pa mrzla voda.

O množini te vode dobimo nekoliko pojma, ako pomislimo, da so taki morski tokovi na nekterih mestih nad 60 milj široki in več sto čevljev globoki.

Ako take množine tople ali mrzle vode pridejo blizu suhe zemlje, tedaj izpremenijo klimatične razmere tiste dežele, ker zrak ali ogrejejo ali pa ohladijo.

Kakor pa gore in doline določujejo tek naših rek, tako ovi-

rajo ali izpreminjajo tudi celine ali posamezni otoki ali tudi podmorske gore tek morskih tokov.

Mogočni topli morski tok je tako zvani zalivski tok, ki je nastal morebiti še po pogrezu Atlantije in ki vodi svoje vodcvje najprvo od afrikanskega pa do amerikeanskega obrežja.

V neki dobi je bila Amerika ločena v dva sveta, in Atlantiško morje se je pri sedanjem panamskem medmorju strinjalo s Tihim morjem. Skoz to morsko ožino prehajal je zalivski tok v Tiho morje in se je obrnil potem proti severu, kjer je na podnebj Sibirije blagodejno uplival.

Ko pa se je po vulkanskem dviganju zemlje Amerika strnila v eno celino in se je tako morskemu toku zaprla pot v Tiho morje, po pogrezu Atlantije pa mu je bila pot proti severu prosta, izlival se je najprvo v Mejikanski zaliv, po katerem je tudi dobil ime zalivski tok.

Od tukaj teče okrog polotoka Florida proti severu ob vzhodnem obrežju Severne Amerike, se spusti potem vstric Novega Jorka v prosto morje, ko se je panoga odcepila proti vzhodu, ki vodi nazaj do afrikanskega obrežja.

Glavni tok pa teče naprej proti severu in se razcepi na severovzhodni strani otoka Nova Fundlandija zopet v dve panogi, kojih leva panoga prehaja med Grenlandijo in severoameriškimi otoki na sever. Desna pa se obrne proti Evropi, kjer so ta tok zasledovali daleč na sever, do Novajé Zemlje.

Ta zalivski tok je podnebj v Evropi popolnoma predrugačil. Dočim je v Sibiriji po prenehanju toplega morskoga toka nastala ledena doba, je zalivski otok napravil konec evropski ledeni dobi in provzročil razmere, vsled katerih so morski zalivi v Evropi daleč proti severu celo zimo brez ledu, dasi bi po svoji severni leži morali biti zakovani v večni led.

Preračunali so, ako bi zalivski tok iz katerega vzroka koli čisto prenehal, ali se kam drugam obrnil, da bi srednja toplina v Evropi padla za 6 do 7 stopinj. Ako bi bila dalje severnoevropska nižava preplavljena od morja, tako da bi mrzli severni tokovi imeli prosto pot, znižala bi se toplina še nadalje za 3 do 4 stopinje in v Evropi bi nastala zopet ledena doba.

Zalivski tok pa provzroči tudi največ neviht v osrednji Evropi. Iz tople njegove vode vzdigujejo senamreč ogromne množine vodnih mehurčkov, katere vetrovi gonijo čez suho zemljo, se v mrzlejših slojih zgostijo in kot nevarni hudourni oblaki prostirajo nad Evropo. Zato pa tudi prihaja k nam skoro vsak dež, vsaka nevihta od ene strani, od zahoda.

Obilni dež pa prepreči, da se po leti zemlja ne more preveč ogreti, dočim po zimi mili vetrovi od tiste strani odvrtačo prehudi mraz.

V novejšem času pa se je opazilo, da ta upliv zalivskega toka od leta do leta narašča. Imamo vedno pohlevnejše zime in bolj nevihtna poletja. Statistika kaže,

da je zdaj 3—4krat toliko treskov, kot pred 30 leti, in pl. Berold trdi, da se je požarna škoda po tresku v zadnjih 50 letih na Bavarskem početrila — vzlic temu, da je strelovodov čedalje več. Tudi se je opazovalo, da mnogi ledeniki ne segajo več tako nizko v dolino, kakor še pred nekoliko leti.

Iz večega upliva zalivskega toka pa moramo sklepati na to, da zalivski tok narašča.

Natančneje preiskave so do gnale, da ona panoga zalivskega toka, ki se pretaka proti Evropi, zares narašča, in to naraščanje provzročuje ona mičkена živalica, katero sem v začetku te razprave omenil.

To so majhni polipi, kojih kamena prebivališča med seboj zrastejo in jih korale imenujemo.

Ti polipi so nam živi vzgled, kaj se more doseči z združenimi močmi. Ogromne množine teh živalic gradijo svoje apnene hišice od dna morja do površja in tvorijo tako cele gore, ki se sčasoma premenijo v zelene otoke.

Opazilo pa se je, da je ta polip svoje gorovja gradeče delovanje pričel tudi tamkaj, kjer se zalivski tok cepi v svoje panoge, i. s. tako, kakor bi hotel druge panoge zaježiti, in odprto pustiti le evropsko panogo, ki radi tega vedno narašča.

Odtod torej prihaja, da se posledki zalivskega toka že nekaj let vidno množijo in da bodo od leta do leta večji, ako bode polip nadaljeval pričeto svoje delo in

pošiljal vedno več tople vode proti Evropi. V tem slučaju imeli bomo po zimi vedno manj snega in ledú in po leti zmerom več neviht, treskov, nalivov, toče in dežja.

To je torej, kar nas čaka. Zdaj pa nastane vprašanje: kateri so dandanašnji in prihodni posledki teh klimatičnih prememb, zlasti z ozirom na poljedelstvo, in kako naj kmet napram novim tem razmeram postopa?

Človek, zlasti poljedelec, je priklenjen na zemljo, ki ga redi in zavisen od podnebja, v katerem živi; teh dveh činiteljev se mora tesno oprijeti, jima prilagoditi vse svoje opravke.

Ozrimo se najprej v vinograd! Že pričetkom teh vrstic sem omenil, da se v krajih, katerim je trtna uš še prizanesla, pridela dandanes vedno manj vina in slabše vino kot nekdanj.

Vinska trta raste sicer bujno, še prebujno, ker ima preveč moče. Zahteva pa vročega in suhega poletja, da donaša dobro kapljico.

Vrh tega se vgnezujejo v vinograd vsled preobile vlage vedno novi škodljivci, katere je treba zatirati vedno z novimi sredstvi, kar stane zmerom več truda in denarja. Naposled je nevarnost toče od leta do leta večja.

Ako konečno primerjamo ves trud in stroške s pridelkom, tedaj spoznamo, da imamo le prav malo ali nič dobička, dostikrat še celo škodo. In kakor vse kaže, bode to razmerje vedno slabše. Naravna posledica bo pa ta, da bodo

posestniki, četudi teškim srcem, vinograde v manj ugodnih legah sčasoma opustili in jih obrnili za druge kulture, n. pr. za hmelj, ki bode dajal veči donesek.

Tako nazadovanje opazujemo tudi pri našem žitu. Žito daje sicer obilo slame, pa malo in manj čvrstega zrnja. Poznam dobre posestnike, ki so že veliko njiv opustili in jih spremenili v travnike, žito pa raje kupujejo, ker trdijo, da jim pride ceneje, kar jim rad verujem.

Tudi pridelki nekterih drugih kultur pešajo na množini in dobrini, vender vsaka reč ima dve strani, slabo, pa tudi dobro.

Slaba stran novih razmer je ubogim poljedelcem predobro znana; ali radi tega vender ne smejo obupati, ampak skušajo najzaslediti dobro stran in jo izkoristiti kar najbolj mogoče.

V prvi vrsti bode kmetovalec zatiral škodljivce na svojih kulturah s sredstvi, ki mu jih priporočajo kmetijske knjige in učitelji kmetijstva.

Proti toči se bode streljanje uvedlo splošno in sistematično, hiše in gospodarska poslopja pa se bodo proti streli zavarovala s strelovodi. Dobro stran novih razmer pa bode kmetovalec zasledil zlasti v gozdarstvu in živinoreji.

Vsled obile zračne in zemeljne vlage po leti in vsled pohlevne zime bodo naši gozdovi krasno uspevali in ob umnem gospodarjenju donašali lep dobiček na lesu za stavbo in kurjavo, vrh tega pa še obilo stelje za domače ži-

vali; zakaj ravno živinoreja in kar je ž njo v zvezi postalo bode pglavitni vir blagostanja naših kmetov. Saj dobre krme ne bode primanjkovalo.

O tistem času, ko je pred 10—20 leti ležal še globok sneg, so dandanašnji travniki že lepo zeleni.

Žitna polja bodo ljudje tudi vedno bolj opuščali in jih izpreminjali v travnike, ali jih porabljali za nasetev krmskih rastlin, ki bodo bujno uspevale.

V brezsnježnih zimah bo imel kmetovalec čas in priložnost, s svojih travnikov po potrebi vodo odvajati, na presuhe pa jo po jarkih napeljavati.

Veliko živine dalo bo pa tudi obilo gnoja in gnojnice, zato bo mogoče ne le njive, ki se še bodo pridržale, boljše gnojiti kakor dosihmal, ampak tudi travnike. Posledica tega pa bo večja rodovitost zemlje, in oblaki, ki vedno pogosteje, grozo in nevarnost označujoč prihajajo od zahoda, prinašali bodo le blagostanje, srečo in blagoslov, ali še enkrat naglašam: to le tedaj, ako se bodo kmetovalci bolj poprijeli živinoreje in tega, kar je ž njo v zvezi.

Na nekaj pa moram naše kmetovalce pri tej priložnosti še opozoriti.

V novih klimatičnih razmerah se bo torej kmetovalec pečal najbolj z živinorejo. Tu pa mora razen za zdrave, zračne hleve skrbeti v prvi vrsti za dovoljne zaloge zdrave in tečne krme.

Opazil sem pa, da naši kmetovalci veliko prepozno začnejo

kositi. Najboljši čas košnje je kedar trava cvete; ta je takrat še mehka in sočna, živina tako seno rada žre, jo dobro prebavi in uspeva pri tem izvrstno, ker ima tako seno dosti več redilnih snovi v sebi, kot staro zlesenelo.

Rana senena košnja pa ima še druge prednosti.

Na mnogih travnikih so se zarastle zeli, katerih živina rada ne žre, ali so ji celo škodljive. Te zeli so največ eno- in dvoletne rastline, t. j. ako se jih pokosi, predno so zrele, da se ne morejo razmnoževati po semenu, tedaj mnoge izginejo že prihodnje leto, druge v drugem in tretjem letu, dočim so naše krmne trave večletne rastline, ki po košnji zmerom gosteje rastejo iz korenin.

Kdor torej rano kosi, bo imel na senožitih vedno lepšo travo, in akoravno dobi nekoliko manj sena, si bode to dvojno nadomestil, ker bode poleg boljšega sena nakosil dosti več otave.

Pazljivi kmetovalec zasledil bo še drugo prednost rane košnje. Ob času, ko trava cvete, imamo navadno lepe in suhe dni. Z manjšim trudom se torej more spraviti

lepo, temnozeleno seno, v tem ko pozneje nevihte in nalivi vedno pogostejše prihajajo, tako da je spravljanje sena prava nadloga.

Po več dni, večkrat celo na tedne leži seno v vodi in blatu, se izluži, ubeli in oblati, da dostikrat še za steljo ni dobro porabno.

V tem času pa je na rano pokošenih travnikih vsled vsakdanjega bolj ali manj izdatnega dežja in poletne gorkote zrastle že lepa otava, ki se razmerno tudi lahko pospravi.

Tako sem ti, dragi kmetovalec, podal nekoliko migljajev, kako se ti je uravnati, da v novih razmerah ne bodeš škode trpel, temveč da si jih boš kar najbolje izkoristil. Prevdari jih dobro, zasleduj pa tudi sam pazljivim očesom prirodne prikazni, opuščaj, kar ti škoduje, poskušaj pa, kar ti obeta koristi; zategadelj ti podeli Vsemogočni zdravo pamet. Potem pa ti bo On tudi skrbi tvoje glave in delo tvojih rok obilo blagoslovil, kar ti iz srca želi pisec teh vrst.

V Slovenski Bistrici, meseca avgusta 1899.

Kako odstraniti škode po povodnji?

O tem piše tajnik Dr. Arthur M. Grimm v časopisu: „Landw. Zeitschrift für Oberösterreich“ tako-le:

Zadnja povodenj je širna polja po najrodovitnejših nižavah naravnost opustošila, druga pa manj ali bolj poškodovala. Od vseh strani stiskani poljedelec mora imeti ve-

liko poguma ter zaupanja v samega sebe in v Boga, da tudi v očigled temu udarcu usode ne obupa in si išče odpomoči. Ako so travniki tako s peskom posuti, da trava ne more preraščati, tedaj ne preostaja nič drugega, kakor da se odstrani pesek, prod in grez.

Če treba, napravijo se kupi tudi na zemljišču, da se tisto posnaži vsaj deloma. Ako so v bližini potje, spravi se, če tudi le začasno, naplavina tja. Treba je vse storiti, da se travni obraslek kar najhitreje odkrije, da trava spodaj ne zadahne.

Ako naplavine ni na debelo, ali če je tista nejednako razdeljena, priporočljivo je, rabiti travniški stružec ali tudi travniško brano; pred vsem je treba zemljišču dati zraka, naplavino razdeliti in jo kolikor mogoče spojiti z zemljo.

Ako se je zablatila že pokošena krma, tedaj bo že radi dolgotrajnega dežja malo porabna za klajo. Če pa je vender še porabna, naj se, še predno se naloži na voz, dobro pretrese, ako potrebno, potem še spusti skozi mlatilnico, ali se pa premlati s cepiči, da se blato odstrani. Razen te nesnage vgnezdile so se vsled dolgega ležanja tudi glivice, tako da je tako krmo polagati prav oprezno in z drugo klajo pomešano. Ako je krma sumljiva, pa se mora vender živini

pokladati, tedaj bi priporočali, iz nje napraviti obarjeno krmo. V ta namen k drobno zrezani, oblateni krmi primešamo soli, otrobov i. dr., in ker je krma vselej močno izlužena, tudi klajnega apna, v veliki kadi ali na cementovanih tleh potem krmo poškopimo in jo pustimo 1—2 dni kipeti. Vsled tega bo krma ne le okusnejša, temveč med kipenjem bodo pokončane tudi škodljive glivice, in primes otrobov, oljnih kravajcev, žitnih mekin, luščin, stročnic, zrezane repe i. t. d. poviša redilno vrednost klaje.

Dočim je bilo tukaj mogoče, navesti kratko le splošna navodila, bilo bi na licu mesta mogoče, ukreniti obsežnejše naredbe, zato svetujemo vsem okrajnim društvom, če so se v njihovem okolišu prigodile škode po povodnji — nepoškodovanih je brž malo ostalo — da v močno prizadete kraje skličejo na ogled zborovanja v to svrho, da se posvetuje o skupnem postopanju v dosego uspešne pomoči.

Tržna poročila.

Graško tržno poročilo

od 8. do 14. novembra 1899.

Govedina, 50 kil živa teža gld. 14.50 do 15.75; teletina 56—72 kr.; svinjetina 64—80 kr.; špeh sveži 64—72 kr.; povojeni 60—72 kr.; surovo maslo gld. —80 do 1.40; goveje maslo gld. 1.— do 1.20; žmavec 62—68 kr. za 1 kilo.

Sejm za seno in slamo od 30. ok-

tobra do 5. novembra 1899. Na 60 vozeh bilo je 586 meterskih centov sena in na 27 vozeh 545 meterskih centov razne slame. Bil je bolje obiskan kakor pretečeni teden. Seno, sladko gld. 2.40 do gld. 3.10, kislo gld. 2.30 do gld. 3.—. Ržena slama gld. 1.60 do gld. 2.—, pšenična slama gld. 1.50 do gld. 2.—, prosena slama gld. —.— do gld. —.—.

Živinski sejm bil je dne 9. in 10. oktobra 1899. Prignali so 474 volov, 130 bikov, 466 krav, 85 živih, 530 zaklanih telet, 2343 svinj, 52 glav drobnice, — konj.

Prodali so na Spodnje Avstrijsko: 1 vola, 52 bikov, 41 krav; v gorenji Štajer: 39 volov, 3 bike, 42 krav, 1 teleta; na Predarlško: 12 volov, 19 bikov, 33 krav, 10 telet; na Nemško: 1 vola, — bikov,

8 krav; na Švicarsko: 10 volov, — bikov. — telet; na Solnograško: 7 volov, 1 bika, — krave, — telet; na Ogersko: — volov.

Hmelj.

50 kilogr. Blago Žateško mestno 1898 70–80 gld., deželno (okrajno) 70–80 gld., deželno (okrožno) 60–65 gld.; Ošavsko rudeče 50–60 gld., zeleno 40–45 gld.

Tržne cene na Štajerskem, drugod v Avstriji in na Ogerskem.

Mesto	Pšenica	Rž	Ječmen	Oves	Koruza	Proso	Ajda	Bob	Seno	Slama za posteljo	Slama za nastel	Slama za klajo	Slama sploh
	za 100 kil												
	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.	g. kr.
Celje	9 —	8 —	7 —	7 —	7 —	6 —	8 —	8 —	2 20	1 50	1 —	—	—
Ormož	8 50	6 50	6 —	6 50	6 —	6 —	7 —	6 —	3 —	2 20	2 —	—	—
Gradec	9 —	7 20	7 60	6 50	6 40	7 —	8 50	9 —	—	—	—	—	—
Ljubno	8 80	6 70	7 —	6 50	6 —	—	—	—	2 80	2 —	1 80	—	—
Maribor	8 45	6 50	6 40	6 10	6 55	—	7 60	9 —	1 80	2 30	1 40	—	—
Ptuj	8 —	6 50	6 —	6 —	6 —	6 —	6 50	7 50	2 20	2 40	1 50	—	—
Gmunden	9 80	7 75	7 —	7 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Celovec	9 —	8 27	—	6 31	7 —	—	—	—	—	—	—	—	—
Ljubljana	9 20	7 20	6 80	6 20	6 50	—	—	—	—	—	—	—	—
Linc	9 —	6 80	7 25	6 —	6 50	—	—	—	—	—	—	—	—
Budapešt	8 34	6 70	—	5 20	5 04	—	—	—	—	—	—	—	—
Praga	8 75	7 45	8 40	6 15	6 70	—	—	—	—	—	—	—	—
Salzburg	9 30	7 40	—	6 65	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vels	9 20	7 20	7 20	6 20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dunaj	8 48	7 03	—	5 50	5 72	—	—	—	—	—	—	—	—

Senjmi na Štajerskem.

Brez zvezdice so navedeni letni senjmi za blago, z eno zvezdico (*) so živinski senjmi, z dvema zvezdicama (**) senjmi za blago in živino.

Dne 13. decembra: Žalec** v celjskem okraju; Jurklošter** v laškem okraju; sv. Križ** v gornjeradgonskem okraju; Studenice v slovensko-bistriškem okraju; sv. Peter pod svetimi gorami** v kozjanskem okraju; Imeno (senjem s ščetinovci) v kozjanskem okraju.

Dne 14. decembra: Breg pri Ptuj (svinjski senjem); Gradec (senjem z govedi).

Dne 15. decembra: Arvež (senjem z drobnico).

Dne 16. decembra: Poljčane (se-

njem s ščetinovci) v mariborskem okraju; Brežice (svinjski senjem).

Dne 19. decembra: sv. Ana* v celjskem okraju; Ljutomer**.

Dne 20. decembra: Imeno (senjem s ščetinovci) v kozjanskem okraju.

Dne 21. decembra: Laško**; Breg pri Ptuj (svinjski senjem); Gradec (senjem z govedi).

Dne 23. decembra: Poljčane (senjem s ščetinovci) v mariborskem okraju; Brežice** (tudi svinjski senjem).